

Könyvpusztulás Irakban

Csaknem teljesen elpusztult a bagdadi nemzeti könyvtár és a többi nagyobb iraki gyűjtemény. Több mint egymillió könyvet raboltak el vagy semmisítettek meg – mondja Fernando Baez, aki könyvtártudományt foglalkozik és jövőre publikálja A könyvpusztítás története című munkáját.

Baez az UNESCO megbízásából járt Irakban, hogy a helyszínen tájékozódjon. „Jártam Koszovóban, Szarajevóban, Kolumbiában, ahol láttam, hogyan pusztultak el a népkönyvtárak a merényletek során. Los Angelesben voltam, amikor leégett a könyvtár 400 ezer könyvvel, de semmi sem készített fel arra a döbbenetre, amivel Bagdadban találkoztam – mondta Baez a madridi El Paísnak adott interjújában.

– Szerintem ez a XXI. század első nagy könyvpusztulása. A nemzeti könyvtárnak a homlokzata, az ajtái, ablakai kiégték, összeomlottak a lépcsők, de nem vették oda minden könyvet. Több ezret megmentettek és ezek most mecsetekben, titkos

helyeken vannak elhelyezve. Al-Hak Ali imánnal talán száz is van. Olyan információt kaptam, hogy amíg az amerikaiak ott maradnak, bizonyos szent könyveket nem is adnak vissza.

A venezuelai szakember úgy tudja, hogy sok ezer könyvet elloptak és ezek egy részét utcai árusoknál, a bazárokon mindenki szemé láttára árulják és potom áron kótavetyélik el.

Nem a nemzeti könyvtár volt az egyetlen, amely erre a sorsra jutott. A Makrabat al-Aukaf vallási kutatóközpontban 700 antik kézirat semmisült meg és 500 eltűnt. Az iraki tudományos akadémia könyvvállományának 60 százaléka pusztult el, kirabolták a bagdadi egyetem könyvtárát. Baez listája hosszú és az UNFSCO gyanítja, hogy Bászra, Erbil, Kerbela, Nedzsef könyvtárait is hasonló kár érte.

– Kétféle típusú rablás folyt – mondja Baez. – Az egyiket szakértő handák követték el. Ezek nagy gonddal jártak el, nagy értékű könyvekre koncentráltak. Úgy tudom, hogy azonosították már egy csoportot, de profik, nehéz elkapni őket. Voltak, akik megbízásra dolgoztak és voltak, akik a nemzetközi régiségpiacot ismerve, nagy antikváriusokat kerestek meg a könyvekkel. Néhány hete például több kéziratot aján-

lottak fel egy neves New York-i régiségkereskedőnek, aki azonnal értesítette erről a hatóságokat. A másik fajta rablás elkövetőit manipulálták. A bombázások előtt röpcédulák zúdultak az emiherekre, amelyekben polgári engedetlenségre szólítottak fel a Szaddám-rendszer ellen és a szimbólumok megsemmisítését ösztönözték. Az amerikai katonák első tette a szobrok ledöntése és a palotákba való behatolás volt. Ez anarchiát eredményezett. Amikor a feltűzött nép elkezdett fosztogatni, a közrendet nem tudták fenntartani. Ehhez jött még a tíz évi gazdasági blokádnak és éhség és a nyomorúság.

Ugyanakkor Szaddám Huszein magángyűjteményéből 48 ezer kézirat megmentekült: Hájj Dádzsilja egy raktárában voltak elrejtve.

Komárom-Esztergom
Megyei Hírlap
2003. július 16.

MEGSZÜNŐ KISKÖNYVTÁRAK

Későn kapcsolnak

A magyarországi kistélepülések kétharmadában van könyvtár – a statisztikák szerint. A falvak egy részében azonban valójában csak papíron létezik; könyvet nem lehet kölcsönözni, vagy ha azt mégis, friss újságokhoz már nem lehet jutni.

Megyénkben Encs, Edelény és Ózd térségében vannak a leginkább fehér foltok a könyvtári ellátásban – mondta a HVG-nek Szilágyi Sándorné, a Borsod-Abaúj-Zemplén (BAZ) Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese. Ezek a kistérségek országosan is a leghátrányosabb helyzetűeknek tekinthetők, ami igazolni látszik azt a megállapítást, hogy ha takarékoskodni kell, akkor első helyen a kulturális kiadásokkal spórolnak az önkormányzatok.

A magyarországi települések egyharmada ötszáz lakos alatti, s jóval több mint felében a lakosok száma nem éri el az ezer főt – jelenleg a lakosság mintegy 8 százaléka,

közel 800 ezer ember él ezekben. A hivatalos statisztikák szerint a kistélepülések közel kétharmadában van könyvtár, ám ezek szolgáltatása roppant változatos képet mutat. BAZ megyében 357 település közül „csak” 115-ben nincs könyvtár a statisztikák szerint. Az úgynevezett nyilvános könyvtári jegyzékben azonban mindössze 151 szerepel. A listára kerüléshez ugyanis meg kell felelni bizonyos, a könyvtárak működéséről szóló törvényben megfogalmazott elvárásoknak (lényegében igazolni kell, hogy működik), s állami pályázati pénzekhez is csak akkor juthat az intézmény, ha szerepel a jegyzéken. Vagyis a borsodi könyvtárak jó része nincs abban a helyzetben, hogy egyálta-

Pakolás a tiszaszalkai könyvtárban.
Az iskolába költöztek

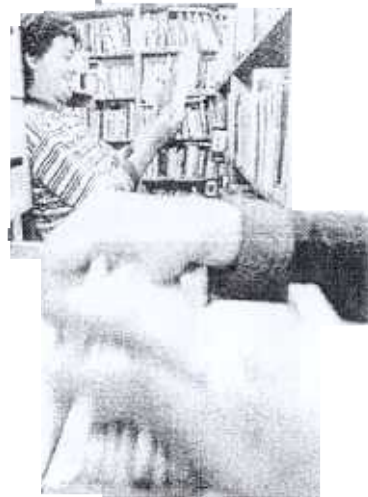
lán igénybe vegye az olyan állami támogatásokat, amelyeket éppen a támogatásukra találtak ki.

„Mintegy negyven olyan könyvtár van, amelyik hivatalosan létezik ugyan, ám szünetelteti a működését” – mondta Szilágyi Sándorné. Emellett van még 55 olyan másik is, amely jóllehet nyitva van,

A könyvtáraink adatai 2002-ben

	Önálló könyvtárak száma	Szolgáltató- helyek száma	Könyvtári munkakörben dolgozók*	Állomány- gyarapításra fordított összeg (millió Ft)	A leltárba vett állomány**	Beiratkozott olvasók száma
Bács-Kiskun	119	144	236	94 023	65 727	90 955
Baranya	226	238	145	55 945	42 115	53 299
Békés	74	99	169	67 521	41 079	67 927
Borsod-Abaúj-Zemplén	240	273	286	96 505	70 926	92 702
Csongrád	60	110	224	55 858	56 891	65 686
Fejér	103	125	171	83 549	49 742	64 882
Győr-Moson-Sopron	175	216	161	74 602	67 779	55 153
Hajdú-Bihar	83	111	210	77 627	58 152	82 410
Heves	115	127	125	67 844	40 897	48 043
Jász-Nagykun-Szolnok	79	113	214	78 550	53 438	72 156
Komárom-Esztergom	74	89	110	49 795	30 950	37 479
Nógrád	124	139	105	33 429	28 807	38 379
Pest	170	208	333	198 239	113 987	133 782
Somogy	239	264	160	89 661	59 887	58 177
Szabolcs-Szatmár-Bereg	200	241	209	88 193	119 956	84 068
Tolna	104	141	87	48 684	35 373	34 664
Vas	214	228	126	54 257	35 673	35 614
Veszprém	216	251	137	71 890	56 736	67 289
Zala	232	257	157	80 561	52 208	51 451
Budapest	6	75	472	241 055	155 468	192 688
Magyarországi könyvtárak összesen	2853	3449	3854	1707 788	1 235 791	1 426 804

*A részmunkaidős dolgozók adatait átszámítva teljes munkaidőre. **Könyv, videokazetta, CD. Forrás: Könyvtári Intézet

Katalógusrendezés Nyírmadán.
Kevés jut új könyvekre

ám tavaly sem könyvvel, sem mással (video, újság) nem gyarapította gyűjteményét, ami a könyvtárosok szerint azt jelenti, nem működött. Baranya megyében több mint háromszáz település van, s Kalányos Annának, a megyei könyvtár igazgatónőjének elmondása szerint mindössze nyolcvanban felel meg a törvényben előírt követelményeknek a könyvtári szolgáltatás; a községek felében egyáltalán nem lehet kölcsönözni. Zala megyében jobb a helyzet. „Községeink 90 százalékában van könyvtár. Azon a 27 településen, ahol nincs, ropant alacsony a lakosság száma, összesen mintegy 3 ezren élnek csak ott” – mondta a HVG kérdésére Kiss Gábor, a megyei könyvtár igazgatója.

A kistelepülési könyvtárak állománya ott sem nagyon nő, ahol még áldoznak könyvekre is. A Könyvtári Intézet által két éve készített felmérés szerint az ilyen intézmények évente átlag 32 ezer forintot költöttek könyvre és folyóíratra, míg videóra 600, kazettára 130 forint jutott. Az általunk megkérdezett szakemberek szerint a kistelepülési könyvtárakba szinte nem járnak folyóiratok-hetilapok, napilapok pedig végképp nem. „A könyvvásárlás gyakorlatilag megállt a nyolcvanas évek végénél” – vázolta a helyzetet Kalányos Anna. Zalában a 220 kistelepülési könyvtár közül 153-ban úgy enyhítik a könyvtárhiányt, hogy a közeli városokkal társulnak. Minden önkormányzat beszáll egy bizonyos összeggel a rendszer működtetésébe, a városi könyvtár megveszi a könyveket, majd vetélszorgoszerűen szétteríti a tele-

püléseken, s bizonyos idő elteltével cseréli a kiadványokat.

Egy-egy apró faluban előfordul, hogy egy székény a könyvtár az önkormányzat épületében. A legtöbb esetben a szakemberek annak is örülnek, ha van a településen iskola, s a könyvtár annak keretében működik, a látogatók többsége ugyanis a diákok közül kerül ki. Az viszont további nehézségeket okoz, hogy az iskola könyvtáros tanárai maguk is szeretnek élni az oktatókat megillető szünidővel, s így a falu hetek-rehónapokra könyvtár nélkül marad. A nyitva tartás amúgy is gond: a legtöbb helyen ez heti egy napot, akkor is csak pár órát jelent. „Ismerek olyan könyvtárost, aki vasárnap délelőtt nyit ki, mert a mise után bemennék hozzá az emberek, de olyan is van, aki a buszmenetrendhez igazítja a nyitva tartást” – mondta Kiss Gábor. Az is gyakori a kistelepüléseken, hogy ha találkoznak a könyvtárossal, megkérlik, vigyen nekik haza olvasnivalót. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma most azt ígéri, hogy évente 50 kistelepülés könyvtárfejlesztéséhez nyújtanak anyagi segítséget, évi 250 millió forintot költve erre.

A falusi könyvtárosokkal általában megbízási szerződést köt az önkormányzat, mégpedig a leggyakrabban a minimálbér arányában, ami pár ezer forintot jelent havonta. Kalányos Anna szerint, ha egy faluban felsőfokú végzettségű könyvtárost foglalkoztatnának, az könnyen feszültségekhez vezetne, mivel a tavaly megemelt közalkalmazotti fizetéssel sok helyen ő lenne a település legjobban fizetett dolgozója.

Sokan bíznak abban, hogy az informatikai fejlődés segít majd a könyvtárakat is vonzóbbá, korszerűbbé tenni, hiszen a kisebb településeken internet egyelőre inkább csak az önkormányzatoknál vagy az iskolában van. A könyvtárak bekapcsolása a világhálóba azt jelenthetné egy-egy falu életében, hogy információs központként működhetnének. Sok helyen ez ma még vágyálom: a kulturális tárca új programja csak azt ígéri, hogy 2006-ig minden nagyközségi könyvtárban (mintegy 350 helyen) lesz internet.

RIBA ISTVÁN

Heti Világgazdaság 2003. október 11.

(A témáról lapzártánk idején is tartó élénk vita folyik a könyvtárosok Katalist levelezőlistáján, következő lapszámunkban visszatérünk rá.)

